

παράδοση

Χρήστου Μαλεβίτση

Το Δημοτικό Τραγούδι ως περιεχόμενο της συνειδήσεως του νέου ελληνισμού

Εκδόσεις Ευθύνη / Αναλόγιο, 1999, σελ. 130, τιμή 3.000 δρχ.

ΠΕΝΤΕ ομιλίες που έγιναν στο Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν το 1985 από τον αείμνηστο Χρήστο Μαλεβίτση αποτελούν τον τόμο *Το Δημοτικό Τραγούδι ως περιεχόμενο της συνειδήσεως του νέου ελληνισμού*, έναν τόμο συνοδευόμενο από αντίστοιχο CD με τη φωνή του συγγραφέα-ομιλητή, που με περισσή στοργή επιμελήθηκαν ο Γιάννης και η Νανά Βουλιουρή, προλογίζοντας το βιβλίο.

Τρία χρόνια συμπληρώνονται εφέτος από τον άωρο θάνατο του Χρήστου Μαλεβίτση, εν τούτοις η παρουσία του στα ελληνικά γράμματα είναι αδιάλειπτη και άγρυπνη.

στ 13²⁹
ΤΟ ΒΗΜΑ
ΚΥΡΙΑΚΗ
19 ΜΑΡΤΙΟΥ 2000

Εκτός από το παρόν βιβλίο, τρεις ακόμη τόμοι κυκλοφόρησαν, απόντος του ίδιου, *Η Ζωή και το Πνεύμα, δοκίμια για την έσχατη μέριμνα του ανθρώπου*, εκδόσεις Παρουσία, 1997, *Ο Νεοελληνικός Λόγος, δώδεκα έλληνες συγγραφείς* (Σολωμός, Κάλβος, Καβάφης, Σικελιανός, Παπαδιαμάντης κ.ά.), εκδόσεις Αρμός, 1997, και *Ο Τραγικός Λόγος*, εκδόσεις Δωδώνη, με έναν αποκαλυπτικό πρόλογο του αείμνηστου Αλέξη Μινωτή, που υπήρξε ένθερμος θαυμαστής του.

Η πρώτη ομιλία αναφέρεται στο ιστορικό των δημοτικών τραγουδιών μας, πώς από τύχη διεσώθησαν την τελευταία στιγμή, πώς, από το 1815, ο Γκαίτε πρώτος, που στα χέρια του είχαν πέσει κάποια δημοτικά τραγούδια, μίλησε γι' αυτά, «μολονότι είναι λαϊκό, είναι τόσο δραματικό και τόσο επικό και τόσο λυρικό, που δεν υπάρχει αντίστοιχό του στον κόσμο». Αναφέρεται στον βαρόνο Βέρνερ φον Χαξτχάουζεν, ο οποίος με μανία μάζευε δημοτικά τραγούδια, την ίδια εποχή με τον Γκαίτε, και ήταν ο πρώτος που σκόπευε να τα εκδώσει σε τόμο, όμως τον πρόλαβε ο Γάλλος Κλαύδιος Φωριέλ.

Το 1824 κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος της συλλογής *Ελληνικά Τραγούδια* του Φωριέλ, με την εμβριθέστατη εισαγωγή του, και τον επόμενο χρόνο ο δεύτερος. Και είχαν τότε απήχηση στον τότε πνευματικό κόσμο που ευθύς ο Μίλερ τα μετέφρασε στα γερμανικά. Στη συνέχεια ο Μαλεβίτσης αναφέρεται στον Μανούσο και στη γιαγιά του Αλεξάνδρα, χάρη στην οποία την τελευταία στιγμή διεσώθησαν τα σημαντικότερα τραγούδια μας. Σημειώνει και το εξής περιστατικό: Όταν ο Φωριέλ έγραφε γράμματα ή πήγαινε ο ίδιος και έβρισκε τους Έλληνες ζητώντας να του πουν δημοτικά τραγούδια εκείνοι νόμιζαν ότι τους κορόιδευε: «Τι ήρθε αυτός ο Γάλλος εδωπέρα, ο ευπατρίδης, και ζητά τα τραγούδια που λείει η γιαγιά μου...».

Στη συνέχεια της πρώτης εκτενούς ομιλίας του αναλύει το τραγούδι «Η μετάνοια του ληστή», που το θεωρεί ισότιμο με αρχαία τραγωδία. Παράλληλα μιλάει για τον ρόλο της μάνας στο δημοτικό τραγούδι, έναν ρόλο με βαθιά τραγικό και υποστασιακό ρίζωμα στις αρχέγονες καταβολές της ελληνικής ψυχής.

Στο δεύτερο κείμενο-ομιλία του μιλάει για την «τραγική και παραδεισιακή αίσθηση της ζωής» και για τις αναγωγές του δημοτικού τραγουδιού, που είναι αναγωγές σε επίπεδα υπάρξεως και δίδονται με εικόνες μοναδικής ποιητικής σύλληψης, όπως «η αναγωγή στο βουνό».

Στο τρίτο κείμενό του ο Χρήστος Μαλεβίτσης μιλάει για τη σύζευξη γοητείας και θρήνου του δημοτικού τραγουδιού, σύζευξη σαγήνης και οδύνης. Και στο τελευταίο κείμενό του, την πέμπτη ομιλία, αναφέρεται στο τραγικό στοιχείο των δημοτικών τραγουδιών, που αποτελεί την αρχέγονη δομή της ελληνικής ψυχής στο συλλογικό της αρχετυπικό ασυνείδητο. Και ακόμη αναφέρεται στο κάλλος, στην ωραιότητα, που, απόαξία της αρχαιότητας, έφθασε ως τη Μεγάλη Παρασκευή, «πού έδυ σου το κάλλος».

Και κλείνει αυτή τη θαυμαστή περιήγηση στο δημοτικό τραγούδι δίδοντας τη σημασία της μοναδικότητας του προσώπου, που είναι καθαρά ελληνική εκδοχή και καλλιεργήθηκε από τη θρηνητική εμμονή του δημοτικού τραγουδιού στην οδύνη, ως υπαρξιακού πυρήνα της ψυχής που κομίζει το μεταφυσικό άγγελμα.

«Κλαδία κυπαρίσσου» ας τον συντροφεύει η μνήμη στα μοναχικά του μονοπάτια.

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ